

WSTĘP

O konferencji *Kultura w Polsce w XXI wieku. Konteksty społeczne, kulturowe i medialne*

Organizacja konferencji *Kultura w Polsce w XXI wieku. Konteksty społeczne, kulturowe i medialne* była możliwa dzięki współpracy dwóch podmiotów: Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku i Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. To pracownicy tych dwóch instytucji wpadli na pomysł zaproszenia teoretyków oraz praktyków do wspólnej refleksji na temat roli kultury we współczesnej Polsce. Głównym celem wydarzenia była otwarta debata oraz wymiana poglądów, wiedzy i doświadczeń na temat miejsca kultury we współczesnym społeczeństwie polskim, z uwzględnieniem zarówno jej poziomu instytucjonalnego, jak i z punktu widzenia jej uczestników. Problematyka konferencji dotyczyła z jednej strony miejsca kultury w życiu społecznym, silnie determinowanej poprzez wpływ nowoczesnych technologii i procesów globalizacji, a z drugiej strony, poprzez jej funkcjonowanie w aspekcie historycznym, regionalnym i lokalnym.

Wydarzenie odbyło się 23 września 2019 roku w Instytucie Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku. Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem naukowców. Adresatami obrad było zarówno interdyscyplinarne środowisko naukowe, jak i przedstawiciele instytucji oraz organizacji kulturalnych. Swoją akces do udziału w obradach zgłosiło ponad 60 osób. Ostatecznie, w konferencji wzięło udział 50 badaczy. Program spotkania został podzielony na 8 sesji tematycznych:

- 1) Uczestnicy życia kulturalnego w Polsce – prywatnie czy publicznie?
- 2) Młode pokolenie Polaków a kultura – koneserzy czy konsumenci popkultury?

- 3) Nowe praktyki kulturowe – efekt artystyczny czy doświadczenie uczestnika?
- 4) Instytucje kultury w Polsce – rozwój czy stagnacja?
- 5) Nowe media a kultura w Polsce – oddolna kreatywność jednostek czy konsumpcja kultury masowej?
- 6) Dziedzictwo kulturowe w Polsce – balast czy potencjał do rozwoju?
- 7) Edukacja kulturalna w Polsce – rozwijana czy ograniczana?
- 8) Kontakty kulturowe a pogranicze – potencjał czy ograniczenie kapitału pogranicza?

Wykład inauguracyjny zatytułowany *O manipulowaniu pojęciem kultury w teorii i badaniach* wygłosiła prof. dr hab. Barbara Fatyga. W części eksperckiej swoje referaty wygłosili także: dr hab. Jan Poleszczuk, prof. UwB – *Konwencje jako źródło cierpień*, prof. dr hab. Andrzej Sadowski – *Kulturowe uwarunkowania tworzenia się społeczeństwa polskiego jako społeczeństwa kreatywnego*, dr hab. Daniel Boćkowski, prof. UwB – *Współczesna kultura medialna jako narzędzie projekcji radykalizmów (na przykładzie zjawiska cyberdżihadu)*, dr hab. Grzegorz Nowacki, prof. UwB – *Wybrane problemy integracji międzypokoleniowej III RP. Młodzi versus starsi* oraz dr hab. Walter Żelazny, prof. UwB – *Europa a Ameryka. Konstrukcja kultury wysokiej, niskiej oraz popularnej na przykładzie opery, wodewilu i teatru*. Z racji dużej liczby uczestników konferencja odbyła się w ośmiu, równoległych sekcjach tematycznych. Całodniowe spotkanie podsumował dr hab. Jan Poleszczuk, prof. UwB – podkreślając znaczenie współpracy teoretyków i praktyków kultury na rzecz upowszechniania wiedzy socjologicznej.

Wielość i różnorodność zagadnień, które stały się tematem referatów, potwierdza, jak ważną sferą życia jest kultura. Serdecznie dziękujemy wszystkim uczestnikom konferencji za niezwykle inspirujące wypowiedzi oraz okazję do spotkania, wspólnej wymiany poglądów i refleksji na temat roli i miejsca kultury w otaczającej nas rzeczywistości.

Niniejsza monografia jest zbiorem artykułów, które przygotowała część uczestników. Celem publikacji jest ukazanie różnorodnych kontekstów, w ramach których możliwe jest badanie kultury i obserwowanie zjawisk zach-

dzących w życiu kulturalnym. Poszczególne rozdziały książki odpowiadają panelom tematycznym, wokół których została zorganizowana konferencja. Monografia, którą oddajemy w ręce czytelników, jest więc wielowątkową i wielopoziomową analizą zachowań ludzi w relacjach do zachodzących zmian wzorów kultury, norm społecznych, postrzegania dziedzictwa kulturowego, a także funkcjonowania instytucji. Publikacja ukazuje zjawiska kulturowe kształtowane na różnych poziomach życia społecznego, ale także przez różne podmioty: zarówno instytucje, organizacje pozarządowe, jak i społeczności lokalne. Równie istotne okazało się także przyjrzenie się wpływowi procesów globalizacji i nowoczesnych technologii na kształt dzisiejszej kultury. Wielość zagadnień i wątków tematycznych – w naszym przekonaniu – stanowi zaletę i wartość niniejszej publikacji. Mamy nadzieję, że w poszczególnych artykułach czytelnicy odnajdą interesujące ich zagadnienia.

W rozdziale *Uczestniczy życia kulturalnego w Polsce – prywatnie czy publicznie?* czytelnicy znajdą artykuły: Kamili Olgi Stępień-Rejszel – *Czynnik POKOLENIA w perspektywie całozyciowego uczenia się – implikacje do praktyki*, Moniki Kostaszuk-Romanowskiej – *Teatr na wojnie – o roli teatru we współczesnej debacie publicznej*, Karoliny Czerwionki – *Wizerunek samotnej matki obecny w polskich mediach* oraz Patrycji Goryń – *Osoba z niepełnosprawnościami nowym odbiorcą kultury?*

Drużga z zaproponowanych sekcji tematycznych: *Młode pokolenie Polaków a kultura – koneserzy czy konsumenci popkultury?* objęła swoim zakresem artykuły: Grzegorza Nowackiego – *Wybrane problemy integracji międzypokoleniowej w III RP. Młodzi versus starsi*, Andrzeja Kisielewskiego – *Sztuka i masowa kultura wizualna. Uwagi o praktykach subwersywnych w sztuce polskiej po roku 2000* oraz Artura S. Laskowskiego – *An Instant Culture (Cup): Immediate Gratification Exhibited by Generation Z Traits That Cater to Their Needs*.

W części poświęconej *Nowym praktykom kulturowym – efekt artystyczny czy doświadczenie uczestnika?* czytelnicy zapoznają się z referatami Urszuli Abłażewicz-Górnickiej – *Edukacja muzyczna jako przestrzeń kształtowania kompetencji emocjonalnych* oraz Edyty Żyrek-Horodyskiej – *Niebezpieczne związki? Media w Polsce wobec idei „slow journalism”*.

Czwarta z sekcji opisuje aktualną sytuację instytucji: *Instytucje kultury w Polsce – rozwój czy stagnacja?* W tej części znalazły się publikacje: Aleksandry Bielskiej – *Konteksty powstania Warmińsko-Mazurskiego Funduszu Filmowego*, Karoliny Ferreiry Fernandes – *Internet jako narzędzie rewitalizacji wspólnoty Kościoła katolickiego*, Wojciecha Wądołowskiego – *Instagramowy wizerunek białostockich instytucji kultury*, Piotra Pawła Laskowskiego – *Witryny szkolne w kulturze masowej – rozwój wizerunku instytucji szkoły* oraz Martyny Faustyny Zaniewskiej – *Teatr Dramatyczny w opiniach widzów*.

Nowe media a kultura w Polsce – oddolna kreatywność jednostek czy konsumpcja kultury masowej? to tytuł kolejnego z obszarów naszych zainteresowań. Ten fragment książki zawiera publikacje: Daniela Boćkowskiego – *Współczesna kultura medialna jako narzędzie projekcji radykalizmów (na przykładzie zjawiska cyber-dżihadu)*, Piotra Rakowicza – *Zainteresowanie opuszczonym dziedzictwem kulturowym. Czyli o motywach wyjazdów podróżniczych do strefy czarnobylskiej ukrytych za fasadą oficjalnych statystyk* oraz Patrycji Gardockiej – *Rola nowych mediów a polscy fani koreańskich seriali, jako przykład wspólnotowego wymiaru kultury popularnej. Analiza na przykładzie Facebooka*.

Część szósta dotyczy zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym – *Dziedzictwo kulturowe w Polsce – balast czy potencjał do rozwoju?* Znajdują się tu wypowiedzi: Andrzeja Sadowskiego – *Kulturowe uwarunkowania tworzenia się społeczeństwa polskiego jako społeczeństwa kreatywnego*, Jana Poleszczuka – *Konwencje jako źródło cierpień*, Natalii Jeżewskiej – *Dziedzictwo kulturowe – literatura dla dzieci we współczesnej edukacji – nuda czy rutyna? – sposoby zmiany horyzontów*, Łukasza Wołyńca – *Miejska polityka historyczna a pamięć zbiorowa na przykładzie Białegostoku – zarys* oraz Anny Twarowskiej i Ewy Dąbrowskiej-Prokopowskiej – *Przemiany języka polskiego w aspekcie kultury globalnej i społeczeństwa informacyjnego*.

Edukacja kulturalna w Polsce – rozwijana czy ograniczana? to tytuł przedostatniej z sekcji. Ten fragment książki zawiera artykuły: Magdaleny Ostolskiej – *Warsztaty emisji głosu jako droga ku aktywnemu uczestnictwu w życiu kulturalnym*, Magdaleny Szuster – *I po co znowu te warsztaty? Wdrażanie programu edukacji teatralnej w miejskiej instytucji kultury na przykładzie Teatru*

Muzycznego w Łodzi oraz Aleksandry Porankiewicz-Żukowskiej – Teatr partycypacyjny w procesie dydaktycznym wyższej uczelni. Nowe narzędzia konstruowania tożsamości.

Ostatni rozdział monografii nosi tytuł *Kontakty kulturowe a pogranicze – potencjał czy ograniczenie kapitału pogranicza? Czytelnicy zapoznają się tu z wypowiedziami: Katarzyny Kasperkiewicz-Morlewskiej – Życie kulturalne społeczności małomiasteczkowych na przykładzie wybranych gmin Roztocza Środkowego, Anny Moroz – Kontakty kulturowe w mikroskali – jak żyć razem, kiedy dzieli nas kultura? O związkach międzykulturowych, Macieja Białousa – Dysproporcje wskaźników kultury w województwie podlaskim, Karoliny Radłowskiej – Etniczność w polskich muzeach – przyczynek do badań oraz Łukasza Kiszkiele – Partycypacja mieszkańców województwa podlaskiego w zinstytucjonalizowanej kulturze w ujęciu subregionalnym.*

Wielość i różnorodność zagadnień, jakie poruszyli autorzy przedstawionych powyżej artykułów, nie pozwala na ogólne podsumowanie niniejszej publikacji. Pozostawiamy naszym czytelnikom okazję do zmierzenia się z różnorodną rzeczywistością tych wielowątkowych rozważań o kulturze współczesnej. Wierzymy, że sami wyrobią Państwo pogląd na tematy poruszone przez poszczególnych autorów. Będziemy radzi, jeśli opinie i wnioski zaprezentowane w poszczególnych częściach książki, zachęcą Państwa do dalszych dyskusji oraz własnych poszukiwań badawczych.

Konferencja *Kultura w Polsce w XXI wieku. Konteksty społeczne, kulturowe i medialne* nie odbyłaby się, gdyby nie owocna współpraca Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku oraz Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki. Dziękujemy Dyrekcji obydwu instytucji za okazane zaufanie i pomoc. Organizacja tego wydarzenia nie byłaby możliwa także bez wsparcia Komitetu Naukowego. Serdecznie dziękujemy za wszystkie cenne rady: dr hab. Małgorzacie Bieńkowskiej, prof. UwB (Prodziekan ds. Nauki Wydziału Historyczno-Socjologicznego UwB), dr. hab. Danielowi Boćkowskiemu, prof. UwB (Kierownikowi Zakładu Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Instytutu Historii i Nauk Politycznych), dr. hab. Grzegorzowi Nowackiemu, prof. UwB (Profesorowi seniorowi Instytutu Socjologii), dr. hab. Janowi Poleszczukowi, prof. UwB (Dyrektorowi Instytutu Socjologii),

prof. dr. hab. Andrzejowi Sadowskiemu (Kierownikowi Katedry Socjologii Wielokulturowości, Instytutu Socjologii), dr. hab. Mariuszowi Zemło, prof. UwB (Kierownikowi Zakładu Socjologii Wiedzy i Edukacji, Instytutu Socjologii) oraz dr. hab. Walterowi Żelaznemu, prof. UwB (Kierownikowi Zakładu Socjologii Kultury, Instytutu Socjologii).

Wydarzenie objęli swoim honorowym patronatem: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowe Centrum Kultury, Pan Bohdan Paszkowski – Wojewoda Podlaski, Pan Artur Kosicki – Marszałek Województwa Podlaskiego oraz Pan prof. Robert Ciborowski – Rektor Uniwersytetu w Białymstoku. Za wsparcie medialne dziękujemy: Polskiemu Radiu Białystok oraz portalom: BiałystokOnline.pl, BIA 24, Niebywałe Suwałki i Wrota Podlasia.

Szczególne podziękowania kierujemy do osób, które zorganizowały całą konferencję. Komitet organizacyjny tworzyli pracownicy Instytutu Socjologii: dr Ewa Dąbrowska-Prokopowska – Przewodnicząca konferencji, dr Patrycja Goryń – Sekretarz konferencji, dr Piotr Laskowski – Webmaster konferencji, dr Łukasz Kiszkiel oraz Emilia Rogalska z Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. Za pomoc techniczną dziękujemy także Tomaszowi Stankiewiczowi z Pracowni Informatycznej Instytutu Socjologii.

Nasze podziękowania kierujemy także do recenzentów niniejszej książki prof. Sławomira Zalewskiego i prof. Pawła J. Georgicy. Dzięki ich zewnętrznemu spojrzeniu oraz konstruktywnym uwagom udało nam się przygotować ostateczny kształt publikacji. Oddajemy w Państwa ręce efekt naszej pracy i życzymy przyjemnej lektury.

*dr Martyna Faustyna Zaniewska
– Zastępca przewodniczącej konferencji*